

20 anys

ballant pastorets

L'any 1994, tot just feia 3 anys que Cubelles disposava d'una Festa Major amb balls populars propis, però encara no era prou llúida. Aprofitant l'empenta i les ganes que tenien alguns ciutadans de fer créixer la festa i de fer-la extensiva a la gent de casa, el 14 d'agost de 1994 es va estrenar el ball de pastorets. D'aquesta manera, juntament amb els gegants, la Draga, el Ball de Bastons, els Diables i el ball de panderos s'ampliava el nombre de colles que formaven el tradicional cercavila.

Els inicis

Si la fundació de molts dels balls populars que actualment tenim a Cubelles tenen un nom propi, aquest és el de la Núria Fonoll i Carbonell. Impulsora en el seu dia del ball de bastons i de panderos, va ser l'encarregada de posar també la llavor del que seria en un futur el ball de pastorets. I és que un cop creat el ball de panderos, la Festa Major de l'any 1993, es va tenir molt clar que s'havia de donar pas al ball de pastorets, seguint el mateix argument que amb els panderos: ball nou i planter de gent molt jove. Es va decidir triar el de pastorets amb

FESTA MAJOR CUBELLES

la idea d'introduir la figura masculina a la festa, perquè els bastons i els panderos ja els ballaven dones i nenes. Explica la Nuria Fonoll que "si es participa, es gaudeix, es sent, s'estima la festa des de petits, tots aquests sentiments es conserven, es reproduïxen i s'incrementen quan s'és gran. Havíem de crear aquest vincle, aquesta estima per la festa, pel ball, per la cultura, pel poble ... era un dels grans reptes: fer una Festa Major amb cara i ulls i, a la vegada, assegurar-ne el seu futur". I els anys els han acabat donant la raó: molts dels pastorets i panderos d'aquells anys, són els geganters, diables o bastoneres d'avui.

Així doncs, una vegada presa la iniciativa de crear el grup, faltava trobar els balladors. La Nuria recorda que una de les coses més difícils va ser trobar els nens suficients per formar el ball. "Trobar nenes era més fàcil, les nenes sempre estaven disposades a fer coses, els nens eren més reticents" explica. Aprofitant que la Nuria en aquells anys era monitora del Centre d'esplai Esquix, es va optar per buscar balladors entre els nens que anaven a l'esplai i a partir d'aquí trobar-ne d'altres. Finalment, es va aconseguir i es van trobar els nens suficients per iniciar els primers assajos. I així van sortir els primers vuit balladors del ball de pastorets cubellenc: Joan Estalella, Jorge Mato, Francisco Caparrós, Oskar Lanaspá, Josep Fillat, Raül Vera, Èric Lleó i Xavier Toscano.

La crida havia fet efecte, la gent havia respost i era moment de començar a assajar. La responsabilitat dels assajos la va agafar la Nuria amb l'ajuda del sitgetà Siscu Rosell. El Siscu ja va ajudar a impulsar el ball de bastons i de panderos, i va voler ensenyar els primers passos del ball de pastorets. D'aquesta manera els primers dies els assajos els va fer ell i el Marc Martínez, també de Sitges, ja que tots dos havien estat balladors de pastorets a la seva vila.

FESTA MAJOR CUBELLES

Els assajos es duïen a terme cap a les 7 de la tarda, just quan acabava l'esplai, al pati de davant (on actualment hi ha el Centre Social). La Núria recorda aquells dies com a estressants: "al matí treballava a Ràdio Cubelles, a la tarda feia de monitora a l'esplai, després assajava pastorets un dia i panderos el següent i a la nit assajava bastons. Però ho feia amb molta, molta il·lusió, i moltíssimes ganes". També recorda que els assajos eren un caos. "Em feien anar una mica de bòlit, tot era riure i no està gaire al cas. Però la veritat és que eren molt joves. Tenien entre 8 i 10 anys."

Vestuari i complements.

S'acostava el dia de l'estrena i s'havia de pensar en confeccionar la roba i triar la imatge de la colla. Es va decidir donar una continuïtat a la imatge de la resta de balls, de manera que tots els balls tinguessin, més o menys, la mateixa estètica.

No es disposaven de gaires diners, ja que l'Agrupació de Balls Populars

encara no estava fundada, i tampoc disposaven de gaire temps, de manera que es va improvisar una mica. La regidoria de Cultura d'aleshores, encapçalada per Joan Vidal, va pagar la confecció de les samarres i dels picarols. Unes samarres que es van fer amb tela de borreguet, imitant el pèl d'ovella, ja que ningú es va atrevir a fer-les, en tant poc temps, amb les flors de colors. Una característica del vestuari dels balls de pastorets. La Núria explica que les mares dels nens van posar el crit al cel perquè aquelles samarres, realment, feien molta calor. I el primer que surt a les converses dels balladors, quan recorden avui el ball, és la calor que passaven amb aquell vestuari en ple mes d'agost.

Els sarrons, del mateix material que les samarres i amb l'ansa feta amb macramé de corda negra, els va confeccionar la Núria Fonoll. Les famílies van fer-se càrrec dels pantalons i la camisa de color blanc, les faixes negres, les espartenyas de set betes blanques i el mocador al cap. Com que no hi havia pressu-

post per fer vestuari nou, es va sortir amb el mateix fins l'any 2005, quan es va dissoldre el ball per falta de balladors.

Pel que fa als primers bastons, que també es van fer servir fins a la dissolució del ball, els van anar a buscar la Núria i el seu pare, en Salvador Fonoll, de les sivines de la riera. Recorda que "vam ben triar les branques: forma, gruix ... després les van deixar assecar, les vam pelar i les vam pintar. Vam triar els tres colors que dominaven als balls: verd, blanc i negre; i van ser molt difícils de pintar perquè vam fer ratlles de colors en espiral i va ser complicat. Però ho vam fer tot sempre amb una il·lusió enorme."

El dia de l'estrena.

Després de molts esforços personals dels impulsors i de les famílies dels balladors, finalment es va aconseguir que els pastorets sortissin el 14 d'agost de 1994 a estrenar el ball a la Plaça de la Vila. Tothom recorda que aquell dia hi havia molts nervis.

FESTA MAJOR CUBELLES

“Van sortir a ballar sense gaire lluïment. Però era la primera vegada i a poc a poc van anar millorant” explica la Núria.

Tot i que el ball de pastorets, tradicionalment a tot arreu on es balla, és un ball parlat, a Cubelles no es va arribar a temps per escriure els versos. Així, el dia de l'estrena van sortir fent el ball sencer: els quadres, el pont i la bota però sense que cada ballador digués el seu vers. Malgrat això feia il·lusió que el rabadà (el més petit de la colla) digués quelcom quan pugés dalt la bota, i va ser la mateixa Núria Fonoll qui va escriure un vers, que encara es recita a dia d'avui:

*Per la Mare de Déu d'Agost
sortim tots a ballar
i amb joia i goig
a Santa Maria volem venerar.
En aquest gran dia diem amb clamor
glòria a Santa Maria i visca la Festa
Major!*

El ball va anar acompanyat al llarg dels anys amb la música d'un sacs de gemecs, d'un flabiol i d'un tamborí. El primers que van tocar amb ells, els músics que els van acompanyar, van ser el David Miret (flabiol i tamborí) i Xavier Bayer (sacs de gemecs). David Miret, anys més tard, va ser el cap de colla dels Castellers de Vilafranca i escollit català de l'any el 2010.

La implicació que tenia la Núria amb la Festa Major era tal que durant la primera sortida, l'any 1994, anava a munt i avall de la cercavila. Explica que, de tant en tant, quan acabava un ball (ballava bastons), “anava corrents a veure'ls i a saber si els anava bé, si se'n sortien. Jo no els vaig poder acompanyar tota l'estona i per això els pares dels nanos se'n van fer responsables durant la cercavila però com que no sabien el ball, va ser una mica caòtic”. Així que en les pròximes sortides es va buscar a algú que els acompanyés i pogués estar per ells sabent una mica la dinàmica del ball. Aquesta persona va ser el Joan Rodríguez Serra, que va estar acompanyant la colla una pila d'anys.

En Joan explica que cap a l'any 1998 la Núria “em va comentar la possibilitat de portar el grup de pastorets, ja que jo havia estat uns quants assajos amb ella i el Siscu Rosell”.

També recorda que els primers assajos des que es va encarregar de la colla “eren molt divertits. El més complicat era aconseguir que els bastons no es convertissin en una eina de guerra a l'estil tortugues Ninja.”

Anys més tard la colla va anar renovant els seus balladors fins al punt que en algun moment va arribar a ser mixta. Els primers balladors, a mesura que es van anar fent grans van passar a altres colles i van deixar pas a generacions més joves. Es va crear una colla de diables joves i molts dels primers pastorets hi van formar part. També d'altres van formar part de la colla jove de bastoners que es va crear l'any 2001. El grup, en conseqüència de la creació d'altres colles, va anar perdent balladors fins l'any 2005 que va deixar de sortir a les Festes Majors.

FESTA MAJOR CUBELLES

La Recuperació del Ball.

El ball de pastorets va estar inactiu durant més de cinc anys. Però l'any 2011 es va fer una crida i per la Festa Major de l'any 2012 es va recuperar i va tornar a sortir de nou a la cercavila. Les encarregades d'impulsar la recuperació del ball van ser les cubellenques Àngels Miret i Montse Fonoll i Carbonell, germana de la Nuria, protagonista en els inicis del ball de pastorets.

La feina es va dividir de manera que l'Àngels es va encarregar de buscar gent per ballar i del contacte amb l'Agrupació de Balls Populars. La Montse va fer la tasca d'organitzar la confecció de la nova vestimenta i d'encarregar a la Núria els nous versos. I és que el que no havia estat possible l'any 1994 amb l'estrena del ball, es va poder fer el dia de la

recuperació: fer dels pastorets un ball parlat també a Cubelles.

L'Àngels i la Montse un cop van tenir confirmats el grup de nous balladors van encarregar la tasca de coordinar els assajos a Robert Monzonis, que havia format part del ball en la primera època. Va ser ell l'encarregat d'ensenyar els passos als nous integrants d'un ball totalment renovat. Robert Monzonis explica que la crida va tenir una resposta ràpida "s'hi van afegir nens i nenes que ja participaven a la Festa Major però volien canviar de colla, i d'altres que volien començar a participar-hi sense haver ballat mai enlloc". A diferència del primer grup de l'any 1994 on va ser tot nois, en el grup de la recuperació la gran majoria de components són noies.

La recuperació va comportar una modificació total del que va ser el

ball original estrenat el 94. Es va passar d'un ball realitzat per vuit balladors a un de deu i es va confeccionar de nou tota la vestimenta. La dissenyadora de moda cubellenca Clàudia Millán va ser l'encarregada de fer els nous sarrons i les noves samarres que van passar a ser més lleugeres i fresques per als balladors. A més s'incorporaven les flors de colors a la samarra, cosa que no va ser possible incloure al vestuari de la primera etapa del ball. Una de les coses que es va fer de nou són els bastons, tot i que els primers assajos es van fer amb els bastons antics.

Aprofitant la nova imatge que se li donava al ball, es va fer assumir un rol a cada pastor. Així cada pastor té el seu caràcter i ho ha d'escenificar. "Alhora de recitar els versos és on es veu aquesta personalitat. Un fa de valent, l'altre el gandul, etc." explica Robert Monzonis. Aquests nous

FESTA MAJOR CUBELLES

versos els va escriure la Nuria Fonoll, que novament s'involucreva en el ball tot i no viure a Cubelles des de l'any 2000. Ella mateixa explica que quan li van demanar si volia fer els versos no s'ho va pensar. Va ambientar el versos en llocs de Cubelles com Puig de Tiula, Rocacrespa, Gallifa, el Camí Ral, Mas Trader o la Riera. "Vaig veure l'estrena en directe des de l'ordinador de casa meva, a Ciutadella de Menorca, a través del Canal Blau, acabada d'arribar de l'hospital després de tenir el meu segon fill i em vaig emocionar", recorda.

Sortides fora de la vila.

Com al llarg de la seva història han fet els Gegants, altres balls de Cubelles també han anat a ballar arreu del territori català. Tot i que no ha estat possible recordar totes les sortides que s'han fet en aquests 20 anys sí que se n'han pogut recopilar algunes. En els inicis de la colla, com recorda Joan Rodríguez Serra, es va participar en una trobada de balls de pastorets a la comarca del Baix Penedès, el 13 de juny de 1999. A més, el ball de pastorets juntament amb altres colles cubellenques van participar molts anys a la festa major de Cunit, ja que la vila veïna no tenia encara els seus propis balls populars. També algun any el grup es va desplaçar fins a Arles de Tech (França), vila agermanada amb Cubelles. Després de la recuperació l'any 2012, el ball va fer una sortida al municipi d'Altron, a la comarca del Pallars Sobirà.

Xavier Toscano i Granell

Agraïments.

Vull donar les gràcies a tota la Junta de l'Agrupació de Balls Populars de Cubelles per haver-me confiat aquest reportatge. Una feina especial, per ser el primer que faig, i per haver estat ballador de la primera colla de pastorets de Cubelles. Una menció especial a la Nuria Fonoll, per tota la informació que m'ha facilitat i records que m'ha confessat.

Gràcies al Joan Rodríguez Serra, al Robert Monzonis per col·laborar-hi i als que heu aportat fotografies d'una època no digitalitzada.

I sobretot gràcies a tots aquells, que tot i el pas dels anys, encara mantenen viva la Festa Major de Cubelles. Llarga vida!

